

Z džakowneje wutroby wurośće wjeselo

**„Budź wjesoły nade wšěm dobrym,
kotrež je Knjez, twój Bóh,
tebi a twojemu domej dať.“**

(5. Mójzes 26,11)

Wjesołe bobrije – předrasćene džěci, młodostni a dorosćeni su nětko w zymje we wsach Slepjanskeje wosady po puću. Camprowanje je kruty wobstatk tudyšeje wjesneje kultury. Runje hdyž je wonka zymne, pancate a šere wjedro nastaja so jejkaca žona, baćon, bar a dalši towaršojo na puć, zo bychy dom wot domu ćahali a pjenjezy, jejkca a palenc nazběrali. Tež ja sym z camprowarjemi hižo tu jednu abo tamnu rejku před našej faru zarejowala.

Hižo pěstowarske džěci su po puću a spěwaja w Rownom:

„Camper, Camper-Liska,
narska, narska micka.
camprować a klimpotać,
luba ćota budžo dać:
klimpotak, klimpotak!“

Camprowanje je za mnje najlěpši wuraz bibliskeje namołwy: „Budź wjesoły ...“. Wězo, wjeselo we wutrobje njemóžeš wunuzować. Tola druhdy móže nam tajka namołwa wot wonka z pomocu być – runje w ćomowym zymskim času. Basnik a farar Handrij Zejler je biblisku namołwu „Budź wjesoły ...“ wuběrnje přenjesł do našeho serbskeho swěta, hdyž zbasni tekst za jedyn z najznaćišich serbskich spěwow: „Hanka, budź wjesoła!“

Jednora, konkretna namołwa – hač na Hanku abo na nas: „Budź wjesoły ...“.

Tola čehodla mamy wjeseli być? Cyte hesło za měsac februar wšak rěka: „Budź wjesoły nade wšěm dobrym, kotrež je Knjez, twój Bóh, tebi a twojemu domej dať.“ (5. Mójzes 26,11)

Wonu sadu namakamy w 5. knihi Mójzesa. Israelski lud bě 40 lět dołho po puću był. Nětko bliža so swjatemu krajej w kotrymž móžeja bydlić. Přenje płody, kiž budžeja tam žnjeć, njech Bohu wopruja. A hdyž su korbik wotstajili z přěnimi płodami, potom sćěhuje wona namołwa: „Budź wjeso-

ły nade wšěm tym dobrym ...“.

Haj, tych dobrotow, kiž Bóh nam dari je tójšto. Ale wězo, we wšědnym dnu su nam cyle samozrozumliwje. Smy so na wšitko tak zwučili: Tepjene bydlenje a dom, ćopla woda z honača, dosć a nadosć k jědźi ze wšěch kóncow swěta, rjane dowole we wukraju ... To wšitko je wo wjele wjac, hač je israelski lud před wjac hač 2500 lěta hdy wobsedzał. Ale hižo jich namołwi swjate pismo k wjeselu a džakej nade wšitkim tym, štož Bóh jim dari. Tež Hanka pola Handrija Zejlerja ma wjesoła być, prosće wšědnego chłěba dla. Tak rěka w 3. štuće:

„Hanka, budź wjesoła,
lubje so směješ.
sy-li tež syrotka,
chłěba ty změješ“

Wjeselo chłěba dla pola Hanki: Wo kelko

bóle měli my tuž džakowni być „nade wšěm dobrym“?

Wostanje wotewrjene, hač su ze „wšěm dobrym“ materielne wěcy abo tež drohotne wokomiki, kiž smy dožiwili, mēnjene. A nic jenož my smy mēnjeni – dže tež wo wšitko dobre, štož je so „tebi a twojemu domej“ wobradžilo. Runje tak bychmy tež móhli přeložić: „tebi a twojej swójbje“ abo „tebi a wšitkim kiž k tebi słušeja“. Njeńdže potajkim jenož wo swójske derjeměće. Směmy tež na wšo to dobre zhladować, za což smy džakowni w swójbje.

Wurazy wjesela wšak móžeja wšelakore być: Hač čiche wjeselo we wutrobje abo wulke wjeselo ze spěwacej a pisanej camprowskej bobriju. Kóždy a kóždy ma swoje wašnje. A to je derje tak.

Přeju wam wjesoły camprowski a póstniski čas! **Fararka Jadwiga Malinkowa**

Camprowarjo w Nowym Miłorazu w zymje 2026

Foto: Jadwiga Malinkowa

Dyrdomdejstwa Hanki a Měrcína (1)

– Obed w Betlehemje

Měrcín wotući a so wobhlada. Je ćopło a wokolina wupada sucha a naha. W bliskości wuhlada wjesku. „Skónčnje sy wotući!“, praji Hanka, jeho mała sotra. Měrcín so sydny. Staj zawěsće zaso w času pućowatoj. Před tydzenjomaj sta so to přeni raz a po tym tróje zaso. Bě přeco jenak: Doma sej wusnjetaj a něhdze druhdze w našim času zaso wotućištaj. Hdyž sej potom znova wusnyštaj, běštaj zaso doma.

Hanka wjeseli so kóždy raz na nowe dyrdomdejstwa. Měrcín so pak tróšku boji a by sej najradšo hnydom zaso wusnył. „Dyrbju pak na swoju mału sotru kedźbować“, sej stajnje znova wuwědomi.

„Hdže smój džensa a w kotrym času?“, so Měrcín praša. „Njewěm, woprašam so hólca tam zady“, wotmołwi Hanka a skaka do směra hólca. Měrcín scěhuje jej z trochu wotstawkom. Widži ju z hólcom rěć. Jako so jimaj bliži, praji Hanka: „Skónčnje tu sy Měrcínje.“ Wona pokaza na hólca: „To je Obed. Obedo, to je mój bratr Měrcín.“ „Shalom Měrcínje“, strowi Obed. „Kak rěka wjeska?“, praša so Hanka. „To je Betlehem“, wotmołwi Obed. „Pochadžeš wot tam?“, so Měrcín wobhoni. „Haj, ale moja mać přinǵze z Moab. Wona je před něšto lěty w mojeje wuwku Noomi do Betlehema přišla. Noomi pochadza z Betlehema.“ „Wow, to pak klinči napjate. Powědaj prošu cytu stawiznu!“, prosy Hanka. „Rady, sydnjemy so tam do chlódka“, namjetuje Obed.

Obed započnje powědać: „Před wjele lěty knježeše w Betlehemje wulki hlód. Tehodla je wowka Noomi ze swojim mužom Elimelechom do Moab wupućowala. Elimelech pak je zahe wumřel a Noomi bě sama ze synomaj. Synaj so zmandželištaj. Jeju žonje rěkaštej Rut a Orpa. Bohužel pak synaj Noomi po džesac lětach tehorunja wumřetaj.“ „Ow ně!“, wuwoła Měrcín. „Předstaj sej, ty wupućuješ ze swojej swójb do cuzeho kraja a cyta swójb tam wumřeje. Potom sy cyle sam w cuzbje!“ „Haj, Noomi mješe so jara čezko“, wotmołwi Obed, „Tehodla chcyše so do Betlehema nawróćić. Přichodnej džowce Orpa a Rut chcyše sobu hić. Noomi to pak nochcyeše.“ Hanka padny Obedej do słowa: „Ale čehodla? Njeje to rjenje, hdyž něchtó sobu přinǵze? Potom njejsy sam.“ Obed rozjasni: „Wězo, ale Orpa a Rut byštej cuzej bytoj w Betle-

hemje.“ „Ah, rozumju. Noomi njeje chcyła, zo so jimaj to samsne stanje kaž jej. Stej wonej w Moab wostałoj?“, praša so Měrcín. „Orpa wosta w Moab, ale Rut chcyše na kóždy pad sobu do Betlehema“, wotmołwi Obed. „Kak zmužiće! To sej njebych zwěriła“, přida Hanka. Obed powěda dale: „Haj, to bě woprawdže zmužiće. Započatk w Betlehemje njebě lochki. Jako wonej do Betlehema dochadžeštej, započaso čas žnjow. Noomi pólta Rut na pola, zo by klóski, kotřež su ležo wostali, k jědži nazběrała. Wobsedźer pola, na kotrymž Rut klóski zběraše, rěkaše Boas. Jako widžeše, kak čezko Rut džěła, přikaza swojim džělačerjam, jej něšto k jědži a k piću dać. Hdyž Noomi wo Boasowej wulkomyslnosći slyšeše, so wjeseleše a jeho žohnowaše. Cyty čas žnjow bě Rut na Boasowych polach. Pozdžišo wuda so Rut na Boasa. A potom sym ja so narodził.“ „Wow, što je to do stawizny!“, rjekny Hanka. „Haj, Noomi mješe so jara čezko, ale Bóh je so wo nju starał“, měni Měrcín. „Hač do džensnišeho chwali Noomi Boha za to, zo ju njeje wupušćil. Tež Rut njeje Noomi wupušćila“, powěda Obed. Nadobo slyšachu žónski hlós wołać: „Obedo, pój wobjedować!“ Rozžohnuje so: „Božemje, dyrbju domoj.“ Jako bě wotešoł praji Měrcín: „Pój, pónǵzmej tež domoj.“ A wón lehnje so do chlódka a Hanka lehnje so pódla swójeho bratra.

Leńka Meyerec

Wobraz za wumolowanje

Rys. Katja Meyerowa

Pokiwy

Hainewalde 2026

Serbske ewangelske towarstwo přeprošuje wutrobnje wot 10.4.26 do 12.4.26 na Serbski ewangelski kónc tydzenja (SEKT) do Hainewalde w Žitawskich horinach. Přeprošeni su wšitcy: młódsi a starši, swójb a jednotliwcy, kiž chcedza wjesele serbsku zhromadnosć hajić. Tuž zapisajće sej termin hižo do wašich protykwow! Dalše informacije slěduja w měrcowskim wudaću.

Foto: Katja Meyerowa

Serbska fararka na Instagramje

Wot spočatka lěta namakaće na Instagramje dalši serbski ewangelski account. Wón rěka „Serbska fararka“. Za nim tči Slepjanska fararka Jadwiga Malinkowa. Po tutym puću chce wjace Serbow docpěć, wosebje młódsu generaciju. Na lochke a wjesole wašnje předstaji na kanalu džěto a žiwjenje jako fararka. Tak chce nowy, načasny wobraz wo nabožinjce rysować. Tehorunja pokaza na to, kak je jako žona w duchownym powołanju džětać. Cyle wědomje je so za to rozsudžiła, zo je rěč noweho accounta jenož serbska.

Porjedženka

W přnim wotrězku nastawka „Bohu k česći a Serbam k wužitku“ zašleho wudaća na stronje 5, je so přez redakciju mylnje sada zasunyla. Slovo „štwórcłětnje“ njepočahuje so na wuchadženje časopisa, ale na wobjim 12-stronskeho wudaća. Prawje ma rěkać. „Postara so wo wobnowjene grafiske wuhotowanje a rozšěri publikaciju wot dotal štyrjoch na wosom stronow a štwórcłětnje na dwanaće.“

„Cyrkej bě přeco nitka, kotraž našich ludźi hromadze dźerži“

*Rozmołwa z Manfredom Hermašom wo swojim skutkowanju w Ewangeliskej cyrkwi
Berlin – Braniborska – Šleska Hornja Łužica*

Manfred Hermaš bě wot 2006 předsyda Serbskeje přirady Ewangeliskej cyrkwi Berlin – Braniborska – Šleska Hornja Łužica (EKBO). Přirada wobsteji z 12 powołanych wosobow ze serbskich wosadow EKBO. Wona poradźuje a zasadźi so za serbske naležnosće w ewangeliskej cyrkwi. Wot 2016 ma předsyda Serbskeje přirady tehórnu zastojnstwo społnomócnjeného. To rěka, zo zastupuje Serbow tež w synodze EKBO. Dnja 19. nowembra 2025 je so Manfred Hermaš na kemšach w delnjoserbskim Lubinje strowotniskich a starobnych přičinow dla ze swojich zastojnstwow rozžohnował (hlej PB 12/25). Jeho naslědnica je fararka Jadwiga Malinkowa ze Slepoho. W slědowacej rozmołwje zhladujemy na skutkowanje Manfreda Hermaša.

Knježe Hermašo, prošu předstajće so skrótko našim čitarjam.

Manfred Hermaš: Sym rodzeny Slepjan. Narodił sym so w Brězowce. Nětko sym 76 lět stary a bydlu z mandželskej w Rownom. W dźěcatstwie bě moja maćerščina doma slepjanščina. Z pjeć lětami dyrbjach do pěstowarnje. Tam su mi němčinu nanuzowali. Hdyž sym serbował, dyrbjach w rózku stać. Mějach jara hluboki zwisk k staremu nanaj a starej maćeri, Glowkocam. Přez njeju sym hižo zahe do kontakta z cyrkwu přišo. Stary nan je mje na kole su do cyrkwy do Slepoho sobu wzał. Šulu sym w Brězowce wopytał. Tam sym do konflikta z wyšnosću přišo, dokelž sym so ke křesćanskej wěrje dźeržał. Njedóstach prawo na maturu a sym so wukubłał na elektromontera. Pozdžišo móžach kybernetiku w Rostoku studować a dźělach potom w susodnym Frycowym Gaju. W Slepjanskej cyrkwi sym so do cyrkwinske rady wolił a so přez biskopa dr. Fränkela na pomocnika při wołtarju powołał. Tak sym hač do dženšnišeho hižo 51 lět w čestnohamtskej službě ewangeliskej cyrkwi. W času přewróta stach so z wjesnjanostu w Rownom a dóstach na tutym puću zaso wjace zwiska k serbskemu. Chcych rady něšto za serbsku rěč činić. Jenož hdyž so serbsce rěči, so rěč tež dale dawa. Hižo do toho, 1988, sym so na kursomaj serbsčiny w Minakale wukmanił. Wukublach so přidatnje na lektora a pozdžišo tež na predikanta. Tehorunja buch do synody powołany. Tam mějach potom městno za serbske naležnosće. Po fuziji cyrkwy Berlin – Braniborska – Šleska Hornja Łužica móžach sobu na serbskim cyrkwiskim zakonju dźělać. Tutón je so po jednym léce schwalił a je dobry zakład za serbske dźěło. W léce 2006 je so Serbska přirada, kotraž je w zakonju

Manfred Hermaš

zapisana, založila. Čłonojo so powołaču a mje wuzwolichu sej za předsydu. Wot 2016 skutkowach tež jako społnomócnjeny. W swojim cyłym času w služby cyrkwy sym nazhonił, zo je cyrkej nitka, kotraž ludźi hromadze dźerži.

Što su hłowne nadawki Serbskeje přirady?

Manfred Hermaš: Jara wažny nadawk je financne zawěšćenje serbskeho dźěla we wosadach. Dalši nadawk je organizowanje a přewjedženje wšelakich zarjadowanjow. K tomu slušeja na přikład cyrkwinske dny abo domizniski dzeń. Tež projekty, wosebje za dźěci a młodostnych, maja so inicirować. Wažne je tehórnu na pisomstwo dźiwać. Serbska křesćanska literatura a spěwarske dyrbja so wudać. „Tyca“ ze spěwami a modlitwami za dźěci je na přikład tak nastała. Hdyž bě něhdze nuza, potom mějach takrjec „čerwjeny telefon“ a starach so rady wo rozrisanje.

Što bě wam wosebje wažne? Što sće chcył rady docpěć a sće docpěł?

Manfred Hermaš: Na spočatku bě najwažniše solidne financy za naše dźěło zaručić. Wězo dyrbi so lutować, ale za wšitke wažne serbske projekty a zarjadowanja mamy dosć pjenj. Při tym dyrbimy so přeco na naše serbske wěcy w našim wobłuku koncentrować. Dale bě mi jara wažne runowahu mjez Hornjej, Delnjej a srjedźnej Łužicy dźeržeć. To wuskućuje

so tež na wudaće pjenj a za kotre projekty so wužiwa. Wuspěch za nas tu w Slepjanskich kónčinach je na přikład, zo mamy wot 2019 naše spěwarske w slepjanščinje. Tež tu sym so wo financy postarał.

Na kotre problemy sće we wašim dźěle storčil?

Manfred Hermaš: Přenje prašenje na spočatku bě: Kak wjele serbskeho směmy sej dowolić? My smy wjele idejow měli. Na kóncu pak rozsudža cyrkwinske rady, što móže so činić a tež kelko serbskich kemšow móže so w kotrych cyrkwach swječić. Najćešo bě cyrkwinske rady wo serbskich naležnosćach přeswědčić.

Što su z wašeho wida najwažniše nadawki w přichodze za Serbsku přiradu?

Manfred Hermaš: Najwažniši nadawk je wokomiknje, zo změjemy w nowych ewangeliskich spěwarskich Němskeje serbske štučki. Smy w małkim kruhu lisćinu nastajili, kotre spěwy abo štučki bychu so serbsce hodźeli, hdyž je spěw we wjacorych rěčach napisany. Smy na to dźiwali, zo so hornjoserbsčina, delnjoserbsčina a tež slepjanščina jewja. Runowaha mjez Hornjej, Delnjej a srjedźnej Łužicu je mi najwažniša. Přegu sej, zo so to tež w přichodze wobkedžbuje.

Wutrobny dźak za rozmołwu.

Prašala so Katja Meyerowa

Slepjanske spěwarske Foće: Katja Meyerowa

Muzikaliska namša z nejmjeńšeju bibliju swěta

Na zachopjeńku serbsko-nimskeje namše dnja 4. januara w Žyłowje jo pšechwatała farařka Katharina Huglarjowa (Köhler) namšarjow z tym, až jo se pósčila wósaze nejmjeńša biblija swěta. Lěc tomu napšawdu tak jo, njedajo se wobkšusiš, ale pšibytne su mógli eksemplar z wjelikosću wokoło 5 mm × 5 mm wobziwowaš pó namšy. Prof. Köhler, cłowjek farařki, ga jo sobu pšijnast mikroskop, z kótarymž jo

móžno było, małučke pismika rozeznawaš.

Namša wokoło swěženja Tšoch kralow jo tradicionelnje předna namša w pratyji Serbskeje wósady Dolneje Łužyce a swěši se ako muzikaliska namša. Lětos jo wobogasił namšu Ensemble Resonantia z rědnymi štuckami z casa renesance. Zakładne wobzajenje teje kupki z Lipska jo duo Doreen Busch (spiwanje) a Frank Petersen (historiske tšunowe instrumenty). Wónej

stej derje znatej w Dolnej Łužycy. W lěse 2024 su nagrali wšake serbske kjarliže ku gózbje 450 lět přednych serbskich spiwařskich wót Albinusa Mollerusa. Muzikaliska profesionalnosć kněza Petersena a cyste serbske spiwanje kněni Busch stej namakať w Žyłowje wjeliki pšiklask namšarjow. Jo pak dobra tradicija teje namše, až wósada sama teke wjele spiwa, a to pšewažnje w serbskej rěcy. Pši tom njesu dejali felowaš kjarliže, kótarež póchadaju ze Žylo- wa, ako na pšiklad Na póli su pastyrje. Wósadne spiwanje jo pšewóžila Petra Semišowa na orgelach. Do zwuconych namšarskich elementow ako dwójorěcnej cytani z pisma a zapšosby su byli zapšegnjene Kathi Sprigode, Christina Kliemowa a Elias Bisse. Farařka Huglarjowa jo prjatkowała w serbskej rěcy wó woglěze mudrych z Jutšnjeje zemje. Nimske namšarje, kótarež njesu mógli tomu slědowaš, su měli pši ruce nimske pšetožk prjatkowanja.

W žeknem spominanju jo spominał dr. Hartmut S. Leipner na prjatkarka Jura Franowa, kenž jo wumřel pšed 10 lětami, a na aktiwnego organizatora serbskego cerkwnego žywjennja Manfreda Hobliša, kenž jo wumřel 6. nowembra 2025.

Wjele tych jadnab 50 namšarjow zbliška a zdaloka (samo gósci z Awstralskeje) su wóstali pó namšy w cerkwi na kafejpiše a spódobne rozgrona. Jo była teke móžnosć, historiske instrumenty kupki Resonantia zbliška wobziwowaš a rozklasć daš wót muzikarjow. **Hartmut S. Leipner**

Frank Petersen (Ensemble Resonantia) rozkladujo instrument theorbe

Foto: Hartmut S. Leipner

Nadarjena powědarka: Šprejcoc Lena z Rowneho njeboh

Na Rownjanskim kěrchowje su so loni dnja 5.12. swójbni a přečeljo zhromadnje ze Slepjanskej fararku Jadwigu Malinkowej wot jedneje z poslednich maćernorěčnych Serbowkow tamnišeje wósady rozžohnowali. W meji 1928 jako jedne ze sydom dźěći w Rownom narodžena Magdalena Šprejc běše we wokolinje znata za swoju hłuboku wěru a pobožnosć. Pola njeje doma swjećachu žony ze wsy lětdžesatki dołho bože wotkazanje. Někotre razy bě je tež fotograf Jürgen Mačij wopytał, a jeho čornoběle wobrazy dadža hnujacy začišć tutych swjatočnosćow. „Swjata Lena“ su Rownjenjo Šprejcoc Lenu mjenowali – zawěšće tež tohodla, dokelž wopokazowaše wona husto službu lubosće mrějacym, hdyž sydaše z modlitwu a spěwanjom při smjertnych łožach. W nowembrje 2025 je wona tohorunja na prawdu Božu wotešla, po tym zo bě hižo někotre měsacy w Běłkowskej starowni žiwa.

Štož so k njej na wopyt hotowaše, dyrbeše sej čas zaplanować. Šprejcoc Lena njebě so ženje wudała a bydleše sama w swojim domčku bjez telefona, ale z krasnej kwětkowej zahrodu před woknom, wo kotruž so z wosebitej nachilnosću staraše. Wona měješe bujny nutrkowny swět a wulki žiwjenski duch, a z njeho wuprudžeše je nadarjenosć powědanja. Tójšto šalkow kofeja a škleńcow wody móžeše wopytowař wupić, mjeztym zo spřistupni jemu Rownjanka swět svojich nazhonjenjow. Kak běše jako epileptikarka na dlěšu dobu w klinice Lobetal, štož bě za nju hač do kónca radostnje do pomjatka zaščěpjeny čas – wottam přinješe sej tež swoju wulku pobožnosć. Abo hdyž powědaše wo wopytach dźěći na dworje. Te přeco rady witaše a z nimi pasleše abo jim pod lěšćinu sedžo baješe. Abo hdyž wopisowaše přrodu, holu, rostliny a burske graty.

Jeje hlós mamy w třoch nahrawanjach ⇨

Lena Šprejc 1986

Dalša centralizacija wosadow z wulkimi wuskutkami – tež za serbske wosadne žiwjenje

Peticija přečiwo přechwatnemu rozsudej

W procesu reformow krajneje cyrkwe Sakskeje („Kirche im Wandel“) je w přichodze planowane, eforije wutworić, kotraž su tak wulke kaž něhdyše wobwody NDR. Nimo teho maja wulkowosady we wulkosci něhdyšich wokresow NDR, nastać. Wo tym informuje aktualna rozprawa wotpowědneje džěloweje skupiny. Jednotliwym wosadam, kaž je dotad znajemy, njezwostanu ani financy, ani personal. Wone přestanu eksistować a wothódnoća so na wosadne kruhi. Hrozy strach, zo so wo wažnych prašenjach w dalokich gremijach diskutuje a rozsudži, kotraž situaciju na městnje lědma abo scyła njeznaja.

W februarje so kónčna rozprawa wozjewi. Hižo 7. měrca, džen do wólbow noweje krajneje synody, ma „stara“ synoda we wurjadnym posedženju wo tutej tematicke směr postajowace rozsudy tworjeć. Tajke postupowanje, bjez teho zo so wosadni zapřiheja a bjez teho zo krajna synoda intensiwnje a dołhodobnje wo tym wuradzuje, njezda so nam za tajki wažny rozsud a tajku wulku strukturu změnu přiměrjene. Teho měnjenja je iniciatiwa „Cyrkej wot deleka“ (Kirche von unten), kotruž tež serbscy wosadni podpěraja. Jedna ze 14 tezow iniciatiwy je serbsce formulowana: „Za serbske cyrkwinske žiwjenje je dalša

marginalizacija we wulkej strukturje wosebity strach ...“ Wšitke informacije a namołwu do podpisanja peticije, kotraž tutemu spěšnemu jednanju nadžijomnje zadžěwa,

namakaće pod www.openpetition.de/kvu. Mnoho podpismow je trěbne, tuž prošu was wo podpěru a šěrjenje peticije.

Měrcin Krawc z němčiny K.M.

Hanka a Měrcin Krawc při přibiwanju 14 tezow 06.01.26 při Drježdžanskej Křižnej cyrkwi

Foto: Hanka Krawcec

⇒ zachowany. Slědowacy wurězk njech swědči wo zamóžnosći njeboh Šprejccow Leny, sej spontanje wumyslić stawiznički, je z fantaziju wuhotować a je připošluharjam z lóštom powědać. Wšě tute stawizny pak maja swój pozadk w času před nimale sto lětami, jako bě wona džěčo w dospołnje serbskej holanskej wsy. „[...] Ta mama a ten Matyk stej bylejš ho tej góli, a ten Matyk jo pón tam se nazběrať knebliki a šyški [kiješki a hable] a kus tajke rjane slanje, a trawu a tajke; pón jo se synuľ a se spominaľ, co ten nan doma gótujo. „Ach, ten tu kólnju tam twari, a ja džom tež se how něčo natwarić.“ A toć jo te knebliki pón do teje zemje tyknuľ, a te su stojali. A pón jo to kryće [tu třechu] tam zrychtowaľ ze slanja a měj maľu kólnicku. A pón jo glědaľ a se myslil, co da džo wón něnt gótować. „Ach! My da mamy doma kokošy a swinje a šycko. A to budžeje te šyški pón: How to jo ta Hana a to jo ta Marja a to jo ten Hajndrich – naše kokošy maje šycke měna, a te tam šycke pón sejdže. [...]“ (11.5.2011, w: Płachta pełna hulicowańkow, CD1, čo.1, str. 22)

Juliana Kaulfürstowa

Bože wotkazanje z fararjom dr. Maiwaldom 1986

Foće: Jürgen Maćij

Wón je był woprawdźity „serbski original“

Dnja 13. wulkeho róžka, před dźesać lěta, je we Wittenberge nad Łobjom wumřel delnjoserbski předar Juro Frahnaw (1937–2016). W lěće 1991 je so rodzeny Drjenowar po přeću tehdyšeho generalneho superintendenta Reinhardta Richtera (1928–2004) do Delnjeje Łužicy wrócił, zo by swojim serbskim krajanam Bože słowo w maćeršćinje posrědkował. Wón je na to pilnje sobu džětał w 1988 založenej cyrkwinkej džělowej skupinje Serbska namša a tehorunja w 1994 založenym Spěchowanskim towarstwie za serbsku rěč w cyrkwi z.t.

Dohromady wasomdźesat króć je potom w Picnju bydlacy předar wot lěta 1992 w delnjoserbskej rěči Bože słowo rozložował. Ludžo na wsach su jemu rady připosłuchali, wšako su jeho derje zrozumili. Mōžu wobswědčić, zo njeběchu zetkani z nim ženje wostudle. Smy so husto zhromadnje wótře smjeli, hdyž je ze swójeho žiwjenja směški powědał, na přikład: kak je někotre razy zarjadnikow k norje měł a tehorunja němskich krajanow, kiž su druhdy najskerje myslili, zo je wón wukrajnik. Jemu je chětro Serb na hubu bił, hdyž je němsce rěčał. Je było zajimawe a žortne jemu připosłuchać, na zhromadźiznach runje tak kaž za Serbskim blidom, kotřež je někotre lěta organizował njewotwisny serbski zwjazk Pónaschemu. Juro Frahnaw běše 1999 jeho přeni předsyda. Tež na spočatku „Serskego łopjena“ w němskich nowinach „Der Märkische Bote“ je był wobdžěleny.

Sebjewědomy a zwólniwy je so Juro Frahnaw tehorunja na němskich kemšach rady w serbskej rěči modlił, z biblije čitał abo po přeću serbski kěrluš zanješ. Na přikład w Cerkwicy w Blótach, hdžež so tehdy Serbam přichileny němski farar Michael Oelmann (* 1956) prócowaše, wosadnym wuwědomi hódnotu zdžerženja serbskich naložkow a rěče.

Dopomnju so, zo je so z nawrótom předarja započata bjezkónčna diskusija wokoło słowow „sorbisch“ – „wendisch“ resp. „Sorben“ – „Wenden“. Někotři čujachu so skónčnje zrozumjeni, druzy so mjerzachu. Z mojeho wida wšak je Juro Frahnaw je-nož ofensiwnje a bjez stracha wuprajił, štož wjele ludźi wokoło njeho runje tak abo podobnje začuwachu. Jim bě za jich identitu njepředajne, so němsce jako „wendisch“ a nic „sorbisch“ pomjenować. Wšo-jedne, što su politikarjo, wučerjo abo stawiznarjo na to prajili a jim rozkładowali. Druhdy sej myslach: Hdy nož bychu ze samsnej energiju a zasaktošću swoju del-

njoserbsku rěč zakitowali ... Pod tajkim začišćom sym tehdy rozsudził, nowonastawacy „Serbski muzej“ němsce pomjenować „Wendisches Museum“. A to džě běše derje tak. Delnołužiscy Serbja su tutón jako „swój“ muzej přiwzali.

Jednu wólbnu periodu bě Juro Frahnaw člon Serbskeje rady Braniborskeho krajneho sejma. Tež w měšanym chórze „Łužyca“ je wěšty čas sobu spěwał. Nahladnu ličbu kěrlušow je do delnjoserbsčiny přeložil a za serbski rozhlós nahrawał, solo, z chórom a w dueće. Hdyž kemšerjo po delnjoserbskich kemšach při kofeju ludowe spěwy zaspěwachu, bě bjezdweļa jeho syny

a bě za to připóznaty a wobľubowany.

Na naročnym předewzaću, wudać nowe delnjoserbske spěwarske – poslednje do toho bě wudała Mašica Serbska 1915 – běše Juro Frahnaw wot wšeho spočatka wobdžěleny. Jako zasadu namjetowach tehdy: Hdžežkuli mamy swójske delnjoserbske słowa, njetrjebamy žanych hornjoserbskich požčonkow. Temu su bjez komdženja wšitcy přihłosowali. Na to dodach, zo měli to runje tak činić z njetrjebnymi němskimi požčenyimi słowami. Tule pak su Juro Frahnaw a dalši wojowali wo kóždě jim lube, z němskeje rěče přewzate słowo.

Juro Frahnaw je wulke zbožo měł, zo je

Juro Frahnaw z mandźelskej Hanni w bydlenu w Picnju, dnja 6.9.2007

Foto: Werner Měškank

hlós wustyšć. Wobžaruju, zo njeje swoje kěrlušy jako mału zběrku wudał, kaž běch jemu to tehdy namjetował. Ale tójšto z nich namakamy w 2007 wudatych „Duchownych kjarližach“.

Jako dorosćeny bě Juro Frahnaw w „Šuli za delnjoserbsku rěč a kulturu“ serbsce pisać a čitać nawuknył. Druhdy je wón tróšku hejaty był. Je na přikład swarił, zo su Hornjoserbja pječa rěč Delnołužičanow skazyli. Lěstotki trajacu statnu a cyrkwin-sku politiku germanizacije pak je ze swojeje kritiki skerje wuspinkował. Njeje so dał powućić. „To njejo naša rěč!“, je wón plakatiwnje delnjoserbske medije a serbsku wučbu kritizował, kaž wjele staršich Serbow tehdy. Ale husto bě to prosće druha delnjoserbska narěč, kotraž bě kusk hinaša dyžli Drjenowska. Předar Frahnaw rěčeše běžnje serbsku ludowu, wězo z wjele němskimi požčonkami překisanu narěč

delnjoserbsku rěč jako hólć w staršiskim domje a wonka na wsy w Drjenowje nawuknył. Serbsce wuknjacy młodži a starši ludžo a tež rěčespytnicy su so za to zajimowali. Wón je swoju maćeršćinu bjez dwělow jara lubował, rěčał a zakitował. Tysacy kilometrow zdaleny wot domizny, na swójbny pućowanju do Sowjetskeho zwjazka je w Moskwje sam dožiwił, zo serbsčina njeje mało wužitna rěč. Wo tym je rady powědał a w „Pomhaj Bóh“ (č. 9/2007) bu tež wo tym pisane.

Juro Frahnaw je slědy zawostajił a so ze wšelakimi skutkami do serbskich kulturnych stawiznow našeho časa zapisał. Dopomnju so rady na njeho. Zdobom zrudi mje, zo njeje swoju lubowanu serbsku rěč swojim džěćom a wnučkam dale dał.

Werner Měškank

za Spěchowanske towarstwo za serbsku rěč w cyrkwi z.t. (skrótšeny přinošk)

Přednošk wo Ochranowskej bratrowskej wosadze – stawizny, wučba a wobsydlenje

Dnja 20. januara organizowaše Zwjazk Serbow w Pólskej – Maćica Łužiska w zhromadnym džěle z Katowickej wotnožku Pólskeho ewangelskeho towarstwa a Ewangelsko-Augsburgskej wosadu Zrowastanje-ja Knjeza přednošk w Katowicach. Wón wěnowaše so stawiznam Ochranowskej bratrowskej wosady. Na zarjadowanju wobdźěli so něhdze 30 zajimcow.

Přednošk pod titulom „Ochranowska wosada – spočatki zhromadnosće w Ochranowje a jich zasydlenje w Šleskej“ měješe prof. Joanna Szczepankiewicz-Battek z Wróclawskej bankoweje šule.

Wobdźělnikow zetkanja witaše prof. Grażyna Szewczyk, prezidentka Katowickej wotnožki Pólskeho ewangelskeho towarstwa, kotraž wažnosť wobjednanjeje temy wuzběhny.

W běhu přednoška zeznajomichu so

připosłucharjo z rozdělemi mjez Čěskimi bratrami a Ochranowskimi bratrami, ze spočatkami zhromadnosće w hornjołužiskim Ochranowje, jeje doktrinarnymi a towaršnostnymi zakładami kaž tež z profilom přenjeho biskopa – hrabje Mikławša Ludwiga von Zinzendorfa. Dale rozjimaše docentka dórt Ochranowskej bratrowskej jednoty, mjez druhim jeje zasydlenje w Šleskej a jeje skutkowanje w Europje a na druhich kontinentach.

Tema přednoška storči na wulki zajim wobdźělnikow, štož čita diskusija a mnohe prašenja na referentku pokazachu. Na koncu zarjadowanja předstaji zastupjer Zwjazka Łužičanow w Pólskej – Łužiskeje domizny – skrótku zaměry a aktiwity towarstwa a pobudźowaše tak k dalšemu wotkryću Łužiskeje kultury a stawiznow.

Krzysztof Golwief, Katowice, Pólska

Přednošk w Katowicach

Foto: Krzysztof Golwief

Z předsydstwa Serbskeho wosadneho zwjazka

Na swojim posedženju 16. januara w Hódziju wuradźowaše předsydstwo Serbskeho wosadneho zwjazka wo předewzačach za lěto 2026. Financowanje za Serbski ewangelski kónc tydźenja je přez přiražki wobdźělnikow, Serbskeho ewangelskeho towarstwa a Serbskeho wosadneho zwjazka zawěšćene. Dalše temy wuradźowanja běchu wuspěšne prócowanja wo dorost za „Słowo k dnjej“ w Serbskim rozhłosu a předwidžana strukturna změna w Ewangelsko-lutherskej krajnej cyrkwi Sakskej, kotraž wohrožuje ze swojimi předwidžanymi wulkowosadami serbske džělo. Wo tym budže so tež na hłownej zhromadźiznje kónc januara diskutować. **Marka Maćijowa**

Z předsydstwa SET

Předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa wuradźowaše 13. januara w Serbskim domje w Budyšinje. Čłonojo předsydstwa zaběrachu so z naležnosćemi lětušeho Nabožneho kónca tydźenja w Hainewaldze. Předsyda Mato Krygar informowaše wo přihotach Serbskeho ewangelskeho cyrkwinskeho dnja 13./14. junija 2026 we Wojerecach. Knjez Werner Sroka přihotuje za sobotu cyrkwinskeho dnja serbske wjedženje po měsće. Knjeni dr. Lubina Malinkowa skedźbni na jubilej 300 lět serbska biblia w lěće 2028. **Měrćin Wirth**

Čitarjo doporuča

W nowej rubrice „Čitarjo doporuča“ móžeće wy, lubi čitarjo, rady křesćanske medije předstajić. Kotra kniha, cejdeyka abo kotry podcast su was w poslednim času wosebje zaběrali, tak zo dyrbjeli druzy tež wo tym zhonić? Napisajće mejlku na Redakcija@PomhajBoh.de a wopisujće skrótku, čehodla knihu, cejdejku abo podcast doporučiće.

Podcast

„Unter Pfarrerstöchern“

„Unter Pfarrerstöchern“ je podcast nowinow „Die Zeit“, w kotrymž so sotře, wotrostlej we farskej swójbje, wo potajnstwach biblie rozmołwatej. Jedna je žurnalistka Sabine Rückert – redaktorka nowinow „Die Zeit“, tamna profesorka za teologiju Johanna Haberer. Hižo wot decembra 2019 přeprošujej připosłucharjow sej zhromadnje z nimaj potajnstwa biblie wotkryć. A to chronologisce wot wšeho spočatka –

wot stworjenja swěta. Njeje to ryzy čitanje biblie. Na zakładze přečitaneho wurězka wuwija so mjez nimaj rozmołwa wo pisnje. Teologowka Johanna Haberer bibliske teksty stawiznisce, geografisce a wězo teologisce w rozmołwje zarjadowuje. Žurnalistka Sabine Rückert pak přinošuje z bohatym skladom nazhonjenjow a stawiznow ze swójeho džěla a teho swojich koleginow a kolegow.

Zaměr sotrow njeje připosłucharjow k prawej wěrje nakazać. Jimaj dže wo to, so

z bibliju znowa abo scyła zaběrać a přistup k njej namakać. Dobry zakład tuž so z nabožinu a (swojej) wěru, z prašenjemi a dwělemi rozestajeć. Nimatěj tu přeco perfektnu wotmołwu a ta abo tamna wotmołwa tež stajnje myslam připosłucharjow njewotpowěduje abo jich samo wužada. Woni su stajnje znowa přeprošeni so sami z temu rozestajić a mysle sotrow jednorje njepřewzać.

Štóž sej nětko myslí, zo je to čezka tematika, teho móžu změrować. Sotře tak přijomnje, lochce a přiwšěm chutnje wo bibliji bjesadujetej, zo so připosłucharjej njewostudzi. Rozmołwy hustodosć do njewočakowaneho směra wjedu a tón abo tamny posměw wubudza.

Wšitke džěle podcasta namakaće chronologisce na internetnej stronje „Die Zeit“ pod hesłom „Unter Pfarrerstöchern“ kaž tež na tamnych znatych mediowych platformach. Njetrjebaće jednotliwe džěle podcasta chronologisce sluchać, móžeće sej je tež po wašich zajimach wubrać. Jeli-zo nawjazatej w rozmołwje na předchadźace džěle, potom je poměrnje spěšnje namakaće. **Janina Krygarjowa**

Powěsće

Budyšin. Lětsa woswjeći Serbski institut w Budyšinje „75 lět sorabistiske sledźenje“ a startuje do swojeho jubilejneho lěta z nowym formatom „Sorabistika po puću“. Wón měri so wosebje na zajimowane towarstwa, muzeje a dalše kulturne kubłanišća. Na internetnej stronje Serbskeho instituta je wjace hač 40 poskitkow k najwšelakorišim serbskim temam na wuběr. Sobudźelačerk a sobudźelačerjo Serbskeho instituta maja tak móžnosć swoje sledźerske džěto na hinaše wašnje zajimcam předstajić. Z kontaktnym formularom hodža so přednoški skazać.

Budyšin. Njedźelu popołdnu, 4. januara, přeprosychu po wjelelětnje tradiciji, serbscy katolscy křesćenjo serbsku ewangelsku wosadu na swoju hodowničku. Wona zahaji so ze zhromadnym nyšporom w cyrkwi Našeje lubeje knjenje w Budyšinje. Tute wuhotowachu zhromadnje superintendent Krystof Rummel, tachantski farar Wito Šćapan a kapłan Pětr Mróz. Něhdže 120 wěriwych scěhowaše słowam wo daleowanju hodowneho poselstwa. Po nyšporje podachu so hosćo na žurlu biskopa Bena na Budyskej Tzschirnerowej. Tam předstaji 21 džěci hodownu hru „Projekt šmórny – Narodninski swjeden Jězus“. Tomu so přizamknjachu hudźbne přinoški džěci. Při kofeju a hodownym pječwu pěstowaše so dobra ekumeniska zhromadnosć.

Slepo. Wot pjatka 09.01. do soboty 10.01.2026 wopytachu studenća sorabistiki z Lipska, Drježdžan a Prahi Slepjansku wosadu. Nimo cyrkwe zeznachu zakłady Slepjanskeje narače, wopytachu Slepjansku wyšu šulu, Njepilic dwór w Rownom a dóstachu přenje dohlady do brunicoweje tematiki. Studenća přeno-

cowachu na Slepjanskej farje a hajachu hač do nocy zhromadnu słowjansku zwjazanosć.

Chóšebuz. Wót lěta 2013 pódawa se pód kšywow Šule za dolnosersku rěc a kulturu w Chóšebuzu něži styri raze kurs serbsčiny, kenž jo wusměrjony tematiski na cerkwine a kšesćijańske žywenje. Ceptar-ka-docentka jo dr. Christiana Piniekowa. Teke w januarje jo se znova wótměł. Wobžělnice su se zaběrali z rěcu, ten raz ze słownymi familijami wokoło werbow klěknus se / kóleńkowaš (klaknyć so / klečeć) a cowaš / snowaš (džeć / sonić). Su se wopóznali z kjarližom Jana Kiliana, kenž jo se jawił w inscenaciji NSLDž „Wen do swěta“ a su se wuměnili k aktualnym cerkwiny pšašanjom ako z nastawajucymi spiwařskimi EKD, žož we wuproběrowańskem materialu njejsu teksty w mjeńšynowych rěcach Nimskeje zapšěgnjone. Pšiducy kurs wótmějo se 28. apryla 2026 w Chóšebuzu.

Bukecy. Na nowolětnym přijeću Bukečanskeje gmejny dnja 16. januara bu Bukečanski farar Thomas Haenchen jako čestny wobydler gmejny počesćeny. W lawdaciji wuzběhny so mjez druhim jeho wulki angažement za serbske zajimy w gmejnj. Tak swjeći prawidłownje dwurěčne nutrosće a kemše we wosadze a přěduje tež w serbskim rozhłosu. Farar Haenchen je člon Bukečanskeje Bjesady a podpěruje tež tu serbske žywenje, kaž mejemjetanje a drastowu skupinu.

Radebeul. Dnja 18. januara předstaji Němsko-Serbske ludowe dźiwadlo swoju inscenaciju „Won do swěta“ posledni raz serbsce na Sakskich krajnych jewišćach w Radebeulu. Hru, kiž jedna wo ewangelskich wupućowarjach do Ameriki a do Awstralskeje, je sej na 10 předstajenjach dohromady něhdže 1200 hosći wobhla- dało. Drježdžanska awtorka Esther Undisz je zdobom režiju wjedła. Wo hornjoserbski přeložk je so Měrana Cušcyna postarała.

Spominamy

Před sto lěta, 3. februara 1926, založi so **delnjoserbske towarstwo Grod** w Drježdžanach. Bě to nimo hižo wobstejacych hornjoserbskich towarstwow (katolska Jednota, ewangelski Čornobóh a spěwne towarstwo Hromadnik) zjednoćenstwo, kiž bě na Delnju Łužicu wusměrjene. Po wulkoměsće rozbrojeni Delnjoserbja mějachu so w nim hromadzić, zo móhli w maćeršćinje bjesadować a spěwać. Založer a předsyda Groda bě Fryco Hajdan, rodženy Hornjoserb, kiž bě delnjoserbsce nawuknył a kiž bě hižo w předsydstwje Hromadnika aktiwny. Wón bě w Casniku wozjewił próst-

wu wo adresy Delnjoserbow w Drježdžanach a bě Dešnjanskeho fararja Bogumiła Šwjelu prosył wo mjeno za nowe towarstwo. Šwjela bě namjetował Grod, kiž ma – kaž hrodzišćo w Błotach – być kruty škit za narodnosć w sakskej stolicy. Schadźowanišća towarstwa běchu hotel „Bayrischer Hof“, bydlenje pokladnika Fryca Juriša a korčma Gusty Zmija, w kotrejž mějachu tež Hornjoserbja swój domicil. Ličba sobustawow wšak wosta snadna, tak zo mějachu zeńdženja skerje swójbny raz. Poslednja pokazka na wobstaće Groda bě wozjewjenje zetkanišća w nowembru 1935.

Trudla Malinkowa

Zbožopřeća

Dnja 13. februara woswjeći w Bukecach knjeni Rut Hornowa swoje 90. narodny. Knjez Stefan Malink woswjeći dnja 16. februara w Budyšinje swoje 65. narodny. Gratulujemy jubilaromaj wutrobnje a přejemy jimaj bohate Bože žohnowanje.

Dary

W decembrje je so dariło za Serbske ewangelske towarstwo 35 eurow a za Pomhaj Bóh dwójce 35 eurow, 20 eurow a 5 eurow.

Přeprašujemy

W februaru wusyla so ewangelske Nabožne słowo k dnjej w serbskim rozhłosu.

01.02. Poslednja njedźela po Třoch kralach

- 10.15 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. n.w. Malink) z kemšemi za džěci (Leńka Meyerec)
- 12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. n.w. Malink)

15.02. Estomihi

- 12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. Rummel)

19.02. štwórtk

- 18.30 Bjesada w Bukecach na farje

22.02. Invokavit

- 09.30 Serbsko-nimska namša w Bórkowach (farař n. w. Schwarz, dr. Norbergowa)

01.03. Reminisce

- 10.15 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. n.w. Malink)
- 12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (fararka Malinkowa)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawačelej: Serbski wosadny zwjazk, Farski puć/Pfarrweg 6, 02633 Hodźij/Göda; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Priwatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen

Zamolwita redaktorka: Katja Meyerowa, Ossenkampstiege 53, 48163 Münster (tel. 0251 7775977, e-mail: Redakcija@PomhajBoh.de)

Čiśc: Lessingowa čišćernja, Kamjenc

Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Budyšin

Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkowneho sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.

Lětny abonement plaći 15 eurow.